

مقدمه نگارنده

نفس‌شناسی فلسفی را شاید بتوان یکی از دشوارترین مباحث حکمی در طول حیات فلسفی و عقلانی بشر دانست. بی‌تردید انسان خویش را به علم حضوری می‌یابد و بر بسیاری از توانایی‌ها و نیروهای وجودی خود آگاه است؛ ولی در اینکه حقیقت و ماهیتش چیست، سرگردان است؛ مادی است یا مجرد، یا هر دو؟ به بیان دیگر آیا موجودی تک‌ساحتی است یا دوساحتی؟ اگر دوساحتی باشد، چه ساحتی حقیقتش را تشکیل می‌دهد؟ و ارتباط آن دو چگونه است؟ آیا نفس قدیم است یا مبدأ زمانی دارد؟ آیا مثل و هم‌جنس خود دارد یا تافته جدابافته است؟ موجودی ایستاست یا تحول‌پذیر؟ پس از مرگ بدن باقی می‌ماند و نامیراست یا زایل می‌شود؟ در صورت نامیرایی، آیا می‌تواند به بدن دیگر منتقل شود یا خیر؟ سعادت نفس در چیست و چگونه می‌توان به آن دست یافت؟

آنچه در این دروس آمده، پاسخ‌اندیشمندان و فیلسوفان، به‌ویژه حکمای اسلامی به این پرسش‌هاست. هرچند به سبب اختلاف دیدگاه‌ها، تفاوت‌هایی در این پاسخ‌ها وجود دارد، از دغدغه جدی آنان درباره مباحث نفس و حل معضلات آن حکایت دارد. این کتاب تا حدی ما را با دیدگاه‌های فلسفی نظریه‌پردازان عرصه نفس آشنا می‌کند.

پیش از این، کتاب علم‌النفس فلسفی در قالب 32 درس عرضه شده بود که با وجود انتقاداتی که در پی داشت، با استقبال گسترده مجامع علمی روبه‌رو، و در سال 1390 نیز در همایش کتاب سال حوزه، شایسته تقدیر شناخته شد. مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران و سازمان سمت به‌منظور استفاده از این کتاب در مراکز آموزشی حوزه و دانشگاه، خواستار تلخیص و بازنویسی آن به‌صورت درس‌نامه توسط مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی س شدند. همچنین جای بحث «رابطه نفس و بدن» نیز با وجود اهمیت شایان توجهش، در این مجموعه خالی بود. از این‌رو با عنایت مدیریت تدوین متون مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی س بر آن شدیم تا کتابی مختصرتر که هر دو هدف را تأمین کند، تدوین کنیم. بر این اساس مطالب کتاب پیشین، با شیوه‌ای تازه و به‌اختصار، در ضمن دوازده درس عرضه، و دو درس دیگر نیز با موضوع رابطه نفس و بدن از دیدگاه مشائین و ملاصدرا، تدوین شد که مجموعاً چهارده درس را به این ترتیب تشکیل داد: درس اول در کلیات و مفاهیم؛ درس دوم، قوای نفس؛ درس‌های سوم و چهارم درباره تجرد نفس؛ درس‌های پنجم و ششم درباره وحدت یا کثرت نفس؛ درس‌های هفتم و هشتم، با موضوع حدوث نفس؛ درس نهم درباره حرکت نفس؛ درس دهم، با موضوع جاودانگی نفس؛ درس‌های یازدهم و دوازدهم، رابطه نفس و بدن؛ درس سیزدهم درباره تناسخ نفوس؛ و سرانجام درس چهاردهم درباره سعادت نفس است.

از خداوند متعال خواستاریم تا این بضاعت مزجاء را بپذیرد. در راستای کمال این اثر و رفع نقایص آن، از خوانندگان گرامی تقاضا می‌کنیم تا از پیشنهادهای سازنده خویش ما را بهره‌مند سازند.

قم

محمدتقی یوسفی

زمستان 1392